

Індія. Формування сучасної території держави у XX ст. Культурно-історичні особливості країни. Природні умови і ресурси. Розміщення населення і господарства Індії. Роль країни в регіоні

Індія протягом 200 років була колонією Великої Британії і здобула незалежність лише в 1947 р. Відтоді вона здійснила стрибок у розвитку економіки і підвищенні загального рівня життя населення. Вона є членом ООН і Британської Співдружності націй.

Форма правління і державний устрій. За формою правління Індія — федеративна республіка. Главою держави є президент. Законодавча влада належить двопалатному парламенту, який складається з Народної палати і Ради штатів. За адміністративно-територіальним поділом до її складу входять 25 штатів і 7 союзних територій.

Географічне положення. Індія розташована в Південній Азії на півострові Індостан. Вона омивається водами Бенгальської затоки та Аравійського моря, що належать до басейну Індійського океану. Їй належать Лаккадівські, Андаманські та Нікобарські острови. Сусідами Індії є Пакистан, Афганістан, Китай, Непал, Бутан, М'янма, Бангладеш.

Природні умови і ресурси. Територію Індії поділяють на 3 природні області — *Гімалаї, північну частину Індо-Гангської рівнини та Деканське плоскогір'я*. Країна розташована в тропічних і субекваторіальних широтах. Клімат — субекваторіальний, мусонний, на півночі і північному заході поступово переходить у тропічний пустельний. Дві великі річки Індії Ганг та чимала кількість їх приток становлять основу водних ресурсів Індії. Ґрунти на значних територіях — дуже родючі (алювіальні, чорні тропічні, а також червоноземи і жовтоземи). Майже чверть території покрита лісами (джунглями), з цінними породами дерев (тиковим, сандаловим та ін.). Серед мінеральних ресурсів світового значення мають руди кольорових і чорних металів, слюда; є вугілля і нафта. В країні видобувають також марганець, графіт, кам'яну сіль, алмази, дорогоцінне каміння. Проте паливних ресурсів та хімічної сировини недостатньо, тому Індії доводиться їх імпортувати.

Населення. За кількістю населення Індія посідає 2-ге місце в світі. Річний приріст становить майже 2%. Демографічна політика в країні спрямована на зменшення народжуваності. Середня густота населення значна — осіб на 1 км². Індія — аграрна, малоурбанізована держава, де понад 70% населення проживають у сільській місцевості. Проте останнім часом рівень урбанізації збільшується — відбувається відтік сільського населення, яке не працює, до великих міст. В Індії є більш як 10 міст-мільйонерів, найбільші з них — *Колката (колишня Калькутта), Мумбаї (Бомбей),*

Делі. За прогнозами спеціалістів, найближчим часом Індія посідатиме 1 місце в світі за кількістю населення. За віросповіданням населення Індії поділяється на індуїстів (близько 80%), мусульман (15 %), християн (2 %) та сикхів 1 (1 %), є буддисти і джайністи (1,5 %). В Індії налічується кілька сотень різних націй, народностей і племен, які розмовляють різними мовами. Це одна з багатонаціональних країн світу. Крім офіційний загальнодержавних мов, є офіційні регіональні (їх 14). Англійською мовою і володіють лише 2% населення. Важливою проблемою Індії є малоосвіченість населення. Це перешкоджає влаштуванню на кваліфіковану роботу, гальмує розвиток економіки держави. Майже 300 млн осіб у країні живуть за офіційною межею бідності.

Господарство. На Індію припадає близько 1,5% світового промислового виробництва, хоча структура її господарства є недосконалою.

Паливно-енергетичний комплекс забезпечується імпортною сировиною. Основну частину електроенергії дають ТЕС і ГЕС, що побудовані на великих річках Індії. АЕС становлять лише 2%. Основне мінеральне паливо — вугілля. Значну кількість енергії у країні одержують за рахунок спалювання деревини, соломи, відходів від переробки цукрової тростини.

Металургія — основа розвитку важкої промисловості країни. Підприємства чорної металургії працюють на власній і частково на довізній сировині. Металургійними центрами є Бокаро, Дургапур, Бхілаї, Джамшедпур. З галузей кольорової металургії розвиваються алюмінієва, мідна, свинцево-цинкова та золотопереробна.

Хімічна промисловість посідає важливе місце в господарстві країни. Переважає виробництво амінокислот, добрив, штучного та синтетичного волокна, лаків і фарб. Основні центри галузі розташовані в штатах Гуджарат, Махараштра, Тамілнад, Пенджаб, Біхар.

Машинобудування характеризується розвитком транспортної галузі. Так, локомотиви випускають у Варанасі, дизелі — у Мумбаї, Колкаті, залізничні вагони, літаки — у Ченнаї(Мадрасі), Бангалорі, морські та річкові судна — у Мумбаї, Вішакхапатнамі. Останнім часом розвивається важке машинобудування (Дургапур, Ранні).

Легка промисловість охоплює бавовняну, шкіряно-взуттєву галузі. Індія виробляє найбільше в світі бавовняних тканин на 750 фабриках, що розташовані переважно в штатах Махараштра та Гуджарат. Продукція джутових фабрик, що зосереджені в Колкаті, становить велику частку в експорті країни.

Харчова промисловість характеризується виробництвом олії та рослинного жиру з арахісу, сезаму, рицини, гірчиці, льону, кокосових горіхів, а також тростинного цукру та чаю. Важливу роль в господарстві Індії відіграє кустарне виробництво. Воно дає майже половину дешевої промислової продукції, що задовольняє потреби внутрішнього ринку і йде на експорт. Це художні ремесла, різноманітні промисли. До них належать килимарство, ювелірна справа, ткацтво, різьблення по слоновій кістці, художня робота по металу та ін. Олійниці, кузні, столярні, чинбарні, гончарні,

миловарні, швейні, меблеві підприємства є в кожному населеному пункті, й вони задовольняють повсякденні потреби населення.

У сільському господарстві розвинуті невеликі трудові господарства з дуже низькою продуктивністю. Близько 30 % сільських жителів не мають власної землі і працюють наймитами. Природні умови дають змогу одержувати по 3 — 4 врожаї за один сезон. Завдяки політиці держави, що дістала назву «зелена революція», у сільському господарстві відбулися прогресивні зрушення: використовуються технічні засоби і добрива, будуються іригаційні системи, замінюється насіннева база. Основу сільськогосподарського виробництва становить рослинництво. Серед посівів переважають зернові. Рис - традиційна для Індії культура, за рік його вирощують приблизно 80 млн тонн. На другому місці — пшениця і просо. Крім зернових, вирощують бобові, олійні, овочеві культури, фрукти. За збором цукрової тростини Індія посідає 1-ше місце в світі. У країні вирощують велику кількість промислових непродовольчих культур: льон, бавовник, джут, тютюн, коноплі, каучуконоси. Культивують екзотичні рослини, до яких належать хінне і кавове дерево, кокосова і пальма, деякі прянощі, сезам, горіхи кеш'ю та ін. Важливою статтею доходів є чай, за вирощуванням якого країна посідає 1-ше місце в світі; вона є його найбільшим експортером. Тваринництво має свої специфічні особливості. За релігійними традиціями, велика рогата худоба вважається священною, тому вбивати її забороняється. Її використовують лише для одержання молока та як тяглову силу. Це зумовлює певні проблеми, насамперед низьку продуктивність. Проте релігія не забороняє використання шкіри тварини, яка загинула, у зв'язку з чим Індія посідає 1-ше місце в світі з виробництва шкіри. Розведення овець і кіз, птахівництво і рибальство становлять незначну частку тваринництва. Традиційно в індійській кухні пропонується надзвичайно мало м'ясних страв, індійці є переважно вегетаріанцями.

В Індії найбільше розвинутий залізничний транспорт. Залізницями перевозять 80 % вантажів і 30 % пасажирів, на другому місці — автомобільний. Однак довжина шляхів з твердим покриттям є досить незначною, що ускладнює пересування між окремими штатами. Є також проблеми з пальним. Розвинутий річковий і морський транспорт. Найбільшими морськими портами є Колката, Мумбаї, Ченнаї, від них морські лайнери курсують до портів світу. У країні діють 66 аеропортів з постійними рейсами літаків до міст країни і за кордон. Система нафтопроводів розгалужена по всій Індії. Значна частка перевезень припадає на гужовий і в'ючний транспорт, що зумовлено національними традиціями та умовами природного середовища.

Зовнішньоекономічні зв'язки. Останнім часом Індія активно налагоджує торговельні зв'язки з багатьма країнами світу. Традиційно вона експортує металургійне устаткування, електронну продукцію, сировину, добрива, пластмаси, ліс, шовк, вовну, зерно, масло, чай, овочі, фрукти, цукор, тютюнові вироби, тканини, килими, медикаменти, золото, дорогоцінне каміння, ювелірні вироби, а також кінострічки. Імпортує продукцію точного машинобудування, продукти харчування, устаткування для АЕС і для видобутку корисних копалин, прокат чорних і кольорових металів, нафту та іншу сировину. У 1992 р. було встановлено дипломатичні відносини з Україною. Індія майже втричі більше купує товарів (устаткування і машини для різних галузей промисловості) в Україні, ніж продає їй. Велика кількість українських спеціалістів надають Індії різнобічну допомогу: медичну, наукову, у спорудженні різноманітних об'єктів.